

استاد ESTAD

ESKİ TÜRK EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

[Journal Of Old Turkish Literature Researches]

E-ISSN: 2651-3013

Cilt: 5 Sayı: 2 Ağustos 2022

ss. 592-611

Makalenin Geliş

Tarihi

29/06/2022

Makalenin

Kabul Tarihi

29/08/2022

Yayın Tarihi

30/08/2022

İBN ABBAS'A NİSPET EDİLEN "DU'Â-İ SÜRYÂNÎ" ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Mohammad Shakib ASIM¹

ÖZET

Ebu'l-Abbas lakaplı Abdullah b. Abbas (ö. 68/687), Hz. Muhammed'in amcası Abbas b. Abdulmuttalib'in oğludur. Hicretten üç yıl evvel doğan İbn Abbas âlim ve âbid bir sahabidir. Tefsir, Hadis, Kur'an ilimleri, Arap dili, Arap şiiri ve diğer birçok ilimde öncü olan İbn Abbas'ın İslam tarihinde ayrı bir yeri vardır. 132/750 tarihinde Emevî Hanedanına karşı ayaklanarak İslam dünyasında iktidarı ele geçiren Abbasîlerin onun soyundan gelmesi sebebiyle Ebu'l-Hulefâ lakabıyla da anılan bu zata birçok rivayet ve eser isnat edilmiştir. Hatta Abbasîlerin ilk zamanlarında bazı menfaatçi kişilerin mal-mülk ve mevki elde etmek veya yöneticilere şirin görünmek için bazı eserler yazıp onları İbn Abbas'a atfettikleri olmuştur. Bu çalışmada da İbn Abbas'ın hayatı, eserleri ve özellikle onun Süryaniceden Arapçaya manzum olarak aktardığı iddia edilen Du'â-i Süryânî adlı bir münacatın mevsukiyeti ile ilgili görüş ve değerlendirmeler ve onun farklı dillere yapılan tercümelerinden birkaçı üzerinde durulacaktır. Bazı Müslüman ülkelerin kütüphanelerinde "Du'â-i Süryânî", "Manzûmetu Tercumeti Sureti'r-Rahmân (min kitabı Zebûr-i Dâvûd)", "Kaside-i Ena'l-Matlûbu Fatlubni Tecidni" ve "Sure-i Nûr" gibi isimlerle kayıtlı bulunan bu münacatı okumanın birçok maddî ve manevî sıkıntıyı giderdiği ile ilgili yerel bir inanç da vardır.

Anahtar Kelimeler: Du'â-i Süryânî, İbn Abbas, münacat, Süryanice, Arapça, Farsça

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, m.shekib@yahoo.com
ORCID ID: 0000-0003-0259-1986

AN INVESTIGATION ON THE DU'Â-İ SURYÂNÎ, THAT BELONGES TO IBN ABBAS

ABSTRACT

Abdullah Ibn Abbas (d. 68/687), who nicknamed *Abul-Abbas* is one of the children of the Prophet Muhammed's uncle Abbas b. Abdulmuttalib. Ibn Abbas was born three years before the Hijra. Also he is a purchase companion. Ibn Abbas, who is a pioneer in Tafsir, Hadith, Qur'anic sciences, Arabic language, Arabic poetry and many other sciences, has a special place in the history of Islam. Many riwayat and works have been attributed to this person, also known as *Abul-Khulefa* (father of the caliphs), because he was descended from the Abbasids, who revolted against the Umayyad Dynasty in 132/750 and seized power in the Islamic world. Insomuch that in the early days of the Abbasids, some beneficiaries wrote some works and referred them to Ibn Abbas in order to gain property and position or to look good to the rulers. In this study, Ibn Abbas's life, works and especially an invocation called *Du'a-i Suryânî*, which is claimed to have been transferred from Syriac to Arabic poems, will be examined and opinions and evaluations about its reliability will be discussed. It is registered in the libraries of some Muslim countries under the names like "*Du'â-i Süryânî*", "*Manzûmetu Terjumati Surati'r-Rahmân (min kitabı Zebûr-i Dâvûd)*", "*Kaside-i Ena'l-Matlûbu Fatlubni Tejidnî*" and "*Sure-i Nûr*". There is also a local belief that reading this prayer relieves many physical and spiritual problems.

Keywords: Du'â-i Süryânî, Ibn Abbas, invocation, eulogy, Syriac, Arabic, Persian

I) Abullah İbn Abbas ve Ona Nispet Edilen Eseler

Hicretten üç yıl önce (619) Müslümanlar Mekke'de Kureyş'in ablukası altında iken doğan Abdullah b. Abbas, Hz. Muhammed'in amcası Abbas b. Abdulmuttalib'in oğludur. (İbn Hacer el-Askalânî, IV, 1995: 449-450; en-Nevevî, ts.: I, 274). O, Hz. Muhammed'in her biri üsve-i hasene olan fiil ve hareketlerini yakından görüp öğrenen ve ondan çok istifade eden genç sahabedendir (ez-Zehebî, 1996: II, 331-336). Hz. Muhammed'in gece ibadetlerine yakından tanık olmak için bazı geceler teyzesi ve Hz. Peygamber'in zevcesi Meymûne'nin evinde gecelediği söylenir. İlme ve öğrenmeye olan merakı, Hz. Muhammed'e olan sevgisi ve aşırı bağlılığı sebebiyle Hz. Muhammed'in özel duasına mazhar olmuştur (el-Buhârî, 2006: 19).

İbn Abbas, Mekke'nin fethi yılı (8/630) babasıyla birlikte Medine'ye göç etmiştir (ez-Zehebî, 1996: II, 333-334). Hz. Muhammed zamanında küçük yaşta olduğu için gazvelere iştirak etmeyen İbn Abbas, Dört Halife döneminde İslam'ın Arap Yarımadası dışında yayılması için yapılan fetih hareketlerinde aktif rol almıştır. (Cerrahoğlu, 1972: 74-84). Hayatının son yıllarını Taifte geçiren İbn Abbas, 68/687'de orada vefat etmiş ve cenaze namazını kıldırın

Muhammed İbnu'l-Hanefiyye, İbn Abbas için: *bugün bu ümmetin ilmiyle amel eden, Allah'ın dinine ve ibadetine sımsıkı sarılan âlimi vefat etti*, demiştir (İbn Sa'd, 2001: II, 317).

Siyasî ve idarî görevlerde yer almak yerine kendini ilme adayan İbn Abbas İslamî ilimlerin her alanında ilk sayılabilecek çalışmalara imza atmıştır. Fıkıh, Tefsir, Hadis, Kur'an ilimleri, Arap dili, eski Arap şiiri vb. ilimlere dair derin bilgisi dolayısıyla sonraki âlimler onu söz konusu ilimlerde bir merci olarak kabul etmişlerdir (el-Hannu, 1994: 65-66).

Hiz. Muhammed'in ve ashabın ileri gelenlerinin yanında yetişen İbn Abbas, birçok Tabi'in ulemasına da hocalık etmiştir. Atâ b. Ebi Rabâh, Tavûs, Mucâhid, Sa'îd b. Cubeyr, Ubeydullah b. Abdullah b. Mes'ûd, İkrime, Meymûn b. Mihrân vb. Tabi'in uleması ondan ilim almışlardır (İbn Hallikân, 1970: III, 62).

İbn Abbas Hiz. Peygamber'den sonra Kur'an-ı Kerim tefsirine vakıf olan on büyük sahabeden birisidir. Onun gözünden bir şey kaçmadığı gibi iki-üç kelime dışında Kur'an'da geçen bütün kelimeleri bildiği söylenir (es-Suyûtî, 2008: 783-786).

Hıbrü'l-Umme, Bahru'l-İlm, İmâmu't-Tefsir ve Tercumânu'l-Kur'an gibi lakaplarla anılan İbn Abbas'ın künyesi ise, en büyük oğlu Abbas'a nispetle Ebu'l-Abbas'tır. İbn Abbas, Kur'an ve Sünnet konusunda peygamberden sonra ilmine ve sözüne en çok itibar edilen bir otorite kabul edilir. O, *el-Abâdile* (Abdullah'lar) olarak meşhur olan dört büyük sahabeden de birisidir.² O, aynı zamanda Hiz. Muhammed'den en çok hadis rivayet eden ve *el-Muksirûn* olarak bilinen altı sahabe arasına da girer.³ Farklı hadis kaynaklarında kendisinden nakledilen haberlere göre o, Hiz. Peygamber'den doğrudan veya dolaylı toplam 1660-1700 arasında değişen sayıda hadis rivayet etmiştir (Yatkın, 2015: 389-341). İbn Abbas'ın bu ilmî yönü dolayısıyla daha sonraki dönemlerde

² "Allah'ın kulu" anlamına gelen Abdullah, Hiz. Muhammed'in de sevdiği bir addır. Hiz. Muhammed'in babasının da adı olan Abdullah, Sahabe ve Tabi'in neslinden de birçok zatın adıdır. Lakin Peygamberden sonra uzun süre yaşayıp ilimleriyle istişhad edilen dört Abdullah vardır ki, onlara Abâdele/Abdullah'lar denir. Bunlar: Abdullah b. Ömer b. el-Hattâb, Abdullah b. Zübeyr, Abdullah b. 'Amr b. el-Âs ve Abdullah b. Abbâs'tır (en-Nevevî, ts.: I, 274).

³ Hiz. Peygamberden en çok hadis rivayet eden diğer beş sahabe şunlardır: Ebu Hureyre, İbn 'Umar, Câbir, Enes ve Ummu'l-Mu'mininin Âyşe'dir (Bâmharne, 2008: I, 411-412).

kendisine bazı eser ve rivayetler isnat edilmiştir. Çalışmamıza konu olan Du'â-i Süryânî adlı 40 beyitlik bir münacat kasidesi onlardan bir tanesidir.

Bugün elimizde bir kısmının İbn Abbas'a aidiyeti tartışmalı olmakla birlikte ona izafe edilen birkaç eser vardır. (el-Ḥumaydî, 1401: 2). Bunlardan bazıları şöyledir:

Tefsîru İbn Abbas ve Merviyâtuhu fi't-Tefsîr

Tenvîru'l-Mikbâs min Tefsîri İbn Abbas

Garîbu'l-Kur'an

el-Lugât fi'l-Kur'an

Mesâ'ilu Nâfi' b. el-Ezrak

Sahîfatu İbn Ebi Talha

Kasîdetu Medh

II) Du'â-i Süryânî

Münacat türünde yazılmış 40 beyitlik bu kaside İbn Abbas'a nispet edilen eserlerdendir. İlk dönem İslam kaynaklarında adı çok geçmeyen kaside, daha çok Irak, İran, Hindistan ve Afganistan gibi ülkelerde bilinip itibar edilmekte ve tesirli bir dua olduğuna inanılarak farklı amaçlar için okunmaktadır. Manzum ve mensur birçok tercümesi yapıлып üzerine şerhler yazılan kasidenin aslında Zebur'dan bir sure olduğu ve İbn Abbas'ın onu, Arapçaya manzum olarak aktardığı söylenir (Sezgin, 1991: I, 68-69). İbn Abbas'ın hayatını ele alan eserlerde böyle bir duadan da söz edilmemişken ondan ilk bahseden muhtemelen *Tarih-i Curcân* yazarı es-Sehmî'dir. es-Sehmî, IV/X. asırda yaşamış İslam mutasavvıflarından Ebu'l-Hasan Muhriz b. Ca'fer (ö. 353/964-965)'e dayandırdığı bir rivayete göre o, Sri Lanka'da Hz. Âdem'in Cennet'ten indirildiğine inanılan bir dağın eteğinde bir kaya üzerine İbranice olarak bu duanın yazılı olduğunu gördüğünü söylemiştir (es-Sehmî, 1950: 516-517). Lakin Denis McAuley, *Tarih-i Cürcân*'ın 1981 yılında yapılan neşrinde bu çevirinin konumuna bakarak onun el yazması metne sonradan dâhil edilen bir ek olabileceğini ifade etmiştir. (Benli, 2016: 82).

Güçlü şiir bilgisine rağmen İbn Abbas'ın kendisinin şiir söyleyip söylemediği bilinmemekle birlikte bu duayı Süryaniceden Arapçaya manzum olarak aktardığı kesin olarak bilinmemektedir. Ayrıca onun Süryanice bildiği bir ihtimalden öteye gitmemektedir. Günümüzde bazı İslam ülkelerindeki kütüphanelerde "Du'â-i Süryânî", "Manzûmetu Tercumeti Sureti'r-Rahmân (min kitabı Zebûr-i Dâvûd)", "Kaside-i Ena'l-Matlûbu Fatlubni Tecidni" ve "Sure-i Nûr" gibi isimlerle kayıtlı ve çok sayıda nüshası bulunan kasidenin mevsukiyeti ise tartışmalıdır.

Türkiye’de Du‘â-i Süryânî üzerine ilk çalışma yapan ise Şeyma Benli’dir. O, “*Le‘âlî’nin Tercüme-i Ba‘z-ı Âyât-ı Zebûr Adlı Manzumesi*” başlıklı makalesinde Leâlî mahlaslı Saruhânlı Ahmed b. Mustafa Çelebi’nin Osmanlı Türkçesine manzum olarak aktardığı Du‘â-i Suryani tercümesini incelemiş ve onun Türkiye kütüphanelerinde bulunan 24 nüshasına ulaşmıştır. O, aynı zamanda bu makalesinde Du‘â-i Süryânî’nin mevsukiyetini bir bölüm halinde tartışmıştır. (Benli, 2016: 83-85).⁴ Benli’nin incelediği nüshanın mütercimi Saruhanlı Ahmed b. Mustafa, Kanunî Sultan Süleyman devrinde kadılık yapmış büyük fakîh, âlim ve şair bir zattır. Arapça, Farsça ve Osmanlıca birçok eser yazan Ahmed b. Mustafa, şiirlerinde Leâlî mahlasını kullanır. (Benli, 2019, 150-151).

III) Du‘â-i Süryânî’nin Bazı Nüshaları:

Bugün Du‘â-i Süryânî’nin Türkiye dışında İran, Hindistan ve Afganistan gibi ülkelerdeki kütüphanelerde birkaç nüshası bulunmaktadır. Bu nüshaların bazıları tamamen Arapça, bir kısmı da Farsça tercümesi veya şerhiyle birlikte. Nüshalardaki ortak özellikse genelde *duanın faziletinin anlatıldığı kısım(mukaddime), dua metni, tercümesi veya şerhi* olmak üzere üç bölümden oluşmasıdır. Mukaddime kısmında Du‘â-i Süryânî’yi okumanın birçok maddî ve manevî sıkıntıyı giderdiği ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Her beytinin bir maksada yaradığı ve o beytin günlük tekrarının bir dileği gerçekleştirmede fayda sağladığına vurgu yapılmaktadır. Beyit sayısı 37-41 arasında değişen bu nüshalardan birkaçı şöyledir:

(1) ***Kaşîde-i Ena’l-Maflûbu fatlubnî tecidnî ba Nakl az Abdullah b. Abbas*** (İran, Kitâbhâne-i Meclis, No: 7/13774)

Müstensihi belli olmayan eser Ahmed b. Muhammed el-Gaznevî’nin *Mukaddemetu’l-Gazneviyye fî Furû’i’l-Hanefiyye* ve Sedüddin Muhammed b. Muhammed el-Kâşğarî’nin *Munyetu’l-Muşallî’si ve Gunyetu’l-Mubtedî’sinin* bulunduğu bir mecmuanın sonunda (varak 83^a-84^b) yer almaktadır. Toplam 37 beyit olan kasidenin istinsah tarihi 850/1447’dir.

Duâ-i Süryânî için “*Kaşîde-i Ena’l-Maflûbu Fatlubnî tecidnî*” adının kullanıldığı bu nüshanın mukaddimesinde şöyledir:

⁴ Çalışmamızda Du‘â-i Süryânî’nin Türkiye yazma eser kütüphanelerinde bulunan nüshalarına temas etmeyeceğiz. İlgilenenler Şeymâ Benli’nin söz konusu makalesine müracaat edebilir.

عن عبد الله بن عباس رضي الله عنهما قال : قرأت هذه السورة وكنت فقيراً فأغناني ربي و كنت خائفاً فأمنني ربي من كل خوف و هلكة وقال هذه السورة أفضل سورة من سور الزبور . من قرأها أعطاه الله سؤاله و رفعه فوق الناس وجعله ممن رضي عنه في الدنيا والآخرة . فإن كان عبداً اعتقه الله وإن كان فقيراً أغناه الله، وإن كان مسجوناً خلصه الله، وإن كان مذنباً غفره الله ذنبه، وإن كان سقيماً أبرأه الله، وإن كان متهماً بشيء أنجاه الله، وإن كان قاتلاً خلصه الله، وإن كان سائل حاجته قضى الله حاجته أسرع من طرفه عين . وكان داود عليه السلام إذا أصابه كرب من كرب الدنيا قرأ هذه الدعاء ثم سجد ولا يرفع رأسه من السجود حتى يقضي الله حاجته . و كان هذه السورة بلسان السريانية فنظمها عبد الله بن عباس بالعربية .

Abdullah b. Abbas'tan: "Ben bu sureyi okudum, fakirdim, Allah beni zengin etti. Korku içindeydim, Allah beni tüm korku ve tehlikelerden güvende kıldı". Ve dedi ki: "Bu sure Zebur sureleri içerisinde en faziletlisidir. Kim onu okursa Allah onun istediğini verir ve onu insanlardan üstün kılar. Ayrıca dünya ve ahirette kendisinden razı olanlardan eyler. Köle okursa azat olur, fakir okursa zengin olur, hapisteki okursa hapisten kurtulur. Günahkâr okursa Allah onun günahını bağışlar. Hasta okursa iyileşir, bir şeyle itham edilen kimse okursa o töhmetten kurtulur. Kâtil okursa kurtulur. İhtiyaç sahibi birisi okursa göz açıp kırpana kadar haceti bertaraf edilir. Hz. Dâvud, başına dünya musibetlerinden bir musibet gelirse bu duayı okur ve sonra başını secdeye koyar, secdeden kalkmadan Allah onun dileğini gerçekleştirirdi." Ve bu sure Süryanice idi. Abdullah b. Abbas onu Arapça olarak nazmetti.

Burada duanın fazileti anlatılırken ilginç olan hususlardan birisi de kâtil/masum bir insanı öldürmüş bir kimsenin bu duayı okuyunca kurtulacağıdır.

(2) **Kaşîde-i Ena'l-Maflûbu faflubnî tecidnî** (İran, Kitâbhâne-i Meclis, No: 3/12566)

Ebü'l-Kâsım el-Ĥânsârî tarafından istinsah edilen eser *Mecmû'a-i Resâil der 'Ulûm-i 'Arabîyye ve Ġayre* adlı büyü ve tılsımdan bahseden bir mecmua içerisinde (varak 22^a -24^b) yer almaktadır ve toplam 36 beyittir. İstinsah tarihi 1287/1871; istinsah yeri ise, Kirmanşah'tır.

(3) **Mecmû'a-i Du'â ba Tarîk-i Ehl-i Sunnet ve Kaşîde-i Burde bâ Tercume-i Fârisî ve Çand-i Kaşîde-i Dîger ve Rubâiyât-i Ebu Sa'îd Ebu'l-Ĥayr**

(İran, Kitâbhâne-i Meclis, No: 6/9560). İstinsah edildiği yer belli olmayan eserin istinsah tarihiyle ilgili olarak Hicrî XII/XVIII. asır yazmaktadır. Baştan sona tezhipli olan nüshanın her varlığında satır sayısı farklı olmakla beraber bazı dua ve kasidelerin satır altı Farsça tercümesi verilmiştir. Her varakta satır

altı tercümesiyle birlikte 12 satır bulunan Du‘â-i Suryânî ise varak 64^a-70^b’de yer almaktadır.

(4) **Du‘â-i Süryani bâ Tercume-i Gujurâtî**

(Hindistan, el-Mektebetu Dergâh Hazret-i Pir Muhammed Şâh, No: 1970 C). Kasidenin Gucurât diline tercümesi olan bu eser, Hakîm Abdulkâfi veled-i Hakîm Abdüşşâfi tarafından istinsah edilmiş ve müellifi/mütercimi ise, belli değildir. Nüshanın ferağ kaydından onun 1276 Hicrî’de 12 Ramazan (05.03.1860)’da tamamlandığı anlaşılmaktadır.

(5) **Kaşîde-i Ena’l-Mahtûbu faḥlubnî tecidnî** (Katar, Dâru’l-Kutubi’l-Ḳatariyye li’l-Mahtûtât, No: 307)

1207/1793 tarihli bu nüshanın şarihi Abdurrahman el-Hindî adında birisidir. Altı risalenin bulunduğu bir mecmua içerisinde varak 20^a-25^b’de yer alan Du‘â-i Süryânî’40 beyittir. Şârih, duanın hepsini tercüme veya şerh yapmak yerine çoğu beytin altına veya kitabın haşiyesine o beyitle ilgili şerh ve açıklamaları Arapça, bazen Farsça olarak yazmıştır.

(6) **Şerh-i Kasîde-i Suryânî** (İran, Kitâbhâne-i Meclis, No: 19264/211429) Ziyâuddin Naḥşabî (ö. 751/1372)’nin Arapçadan Farsçaya nesir olarak şerh ettiği bu nüshanın istinsah tarihi ise 1211/1832’dir. Nevşâhî, Du‘â-i Süryânî’nin Sufî Ḥudainazar adında birisi tarafından istinsah edilen, şarihi ve istinsah tarihi belli olmayan bir manzum şerhini de Ziyâuddin Naḥşabî’ye izafe etmiştir (Nevşâhî, 1394: III, 32-33). Ziyâuddin Naḥşabî’ye izafe edilen bu nüshanın başında 29 beyitlik Farsça manzum bir mukaddime bulunmaktadır ve şöyle başlamaktadır:

چنين گفتند مارا اهل استاد – بروح پاک ايشان نور حق باد

Du‘â-i Süryânî’nin bu nüshasında diğer nüshaların çoğunda bulunmayan alttaki ilk beyitle birlikte beyit sayısı 41 olmaktadır:

يَقُولُ اللهُ جَلَّ اللهُ رَبِّي – أَنَا الْجَبَّارُ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

Her beytin altında da üç beyitlik Mesnevî vezninde yazılmış Farsça manzum şerh yer almaktadır. Bunların haricinde Afganistan’ın Andhoy şehrinden Kârî Abdullah Han (ö.1956) adında bir din âliminin özel kitaplığından temin ettiğimiz bir nüsha daha vardır. Ferağ kaydı bulunmayan bu nüsha bir mecmua içerisinde 61^b-62^a’de yer almaktadır. Bu nüshada beyitlerin irabı ve bazı beyitlerin nesir olarak Farsça tercümesi yapıldığı görülmektedir.

IV) Du'â-i Süryânî'nin Hangi Durumlarda Okunacağı İle İlgili Söylenenler

Yukarıda bahsettiğimiz nüshalardan Abdurrahman el-Hindî şerhinde ve çağdaş Arap müelliflerden Habîb Efşâr en-Necefi'nin *Tuhfetu'l-Esrâr* adlı dua ve tılsım kitabında, Du'â-i Süryânî'nin hangi beytinin ne maksatla okunacağı hakkında bir takım bilgiler vardır. Burada Du'â-i Süryânî'yi tercümesiyle birlikte verirken her beytin altında o beytin hangi maksatla okunacağı ile ilgili yazılanlara en-Necefi'nin söz konusu eseri ve Abdurrahmân el-Hindî'nin Du'â-i Süryânî şerhini referans alarak bir göz atalım:

أَنَا الْمَطْلُوبُ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي - وَإِنْ تَطْلُبْ سِوَايَ لَمْ تَجِدْنِي

1) *Talep edilen ve her yerde hazır olan (el-Maṭlûb) Benim. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın. Eğer benden başkasını talep edersen, Beni bulamazsın.*

[Bu beyti herkim günde 41 kez tekrar ederse yüksek bir mertebeye erişir]. (en-Necefi, 2010: 224)

أَنَا الْمَقْصُودُ لَا تَقْصُدْ سِوَايَ - كَثِيرُ الْخَلْقِ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

2) *İnsanların doğruca yöneldiği (el-Makṣûd) Benim. Sen de benden başkasına yönelme! Ben yaratılanlara bol ihsanda bulunurum. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.*

[Padişahlardan yapılan talepler için bu beyit 360 kere okunur]. (224)

أَنَا الرَّبُّ الَّذِي يَخْشَى عَذَابِي - جَمِيعُ الْخَلْقِ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

3) *Bütün yaratıklar azabından korktuğu (Rab) Benim. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.*

[Yüce ve ulu bir mertebeye ermek için bu beyit 2000 defa okunur]. (224)

أَنَا الْمَلِكُ الْمُهَيْمِنُ جَلَّ قَدْرِي - عَظِيمُ الْقَدْرِ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

4) *Dünya ve ahirette egemen (el-Muheymin) kral (el-Melik) Benim. Yücedir mertebem ve (Azîmu'l-Ḳadr) da olan Benim. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.*

[İnsanlar arasında değerli olmak için bu beyit 10.000 kere okunur]. (228)

أَنَا الْمَعْبُودُ لَا تُعْبُدْ سِوَايَ - أَنَا الْجَبَّارُ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي

5) *Ben kendisine ibadet edilen (el-Ma'bud)'um. Sen de benden başkasına ibadet etme. Her şeye gücü yeten (el-Cebbâr) Benim. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.*

[Bu beyit, efendisinden kaçan köle için 1000 kere okunduğunda Allah'ın izniyle geri dönecektir]. (228)

أَنَا لِلْعَبْدِ أَرْحَمُ مِنْ أَخِيهِ - وَمِنْ أَبِيهِ فَاطُّبُنِي تَجِدُنِي

6) *Ben kullarıma kardeşlerinden ve ana babasından daha merhametliyim. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.*

[Zalim ve cebbar sultandan korkan kimse onun yanında 500 kere bu beyti okusun]. (228)

تَجِدُنِي فِي سَوَادِ اللَّيْلِ عَبْدِي - قَرِيباً مِنْكَ فَاطُّبُنِي تَجِدُنِي

7) *Ey kulum, Beni gecenin karanlığında da bulursun. Ben sana yakınum. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.*

[Çölde güvende olmak için 400 kere okunmalıdır]. (228)

تَجِدُنِي فِي سُجُودِكَ حِينَ تَدْعُو - وَحِينَ تَقُومُ فَاطُّبُنِي تَجِدُنِي

8) *Namaz kılarken secde ettiğin vakit ve ayağa kalktığın vakit de Beni bulursun. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.*

[Herkim secdede iken 500 kere bu beyti okursa her ne muradı varsa Cenabı Allah verir]. (228)

تَجِدُنِي رَاحِمًا، بَرًّا، رَوْفًا - بِكُلِّ الْخَلْقِ فَاطُّبُنِي تَجِدُنِي

9) *Beni, kendine karşı merhametli (Rāhim), iyilik eder (Berr) ve cümle âleme karşı da şefkatli (Re'ūf) bulursun. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.*

[Karanlığın şiddetinden ve gazabından güvende olmak için 1000 kere okunur]. (224)

تَجِدُنِي وَاحِدًا فَرْدًا عَظِيمًا - كَثِيرَ الْبِرِّ فَاطُّبُنِي تَجِدُنِي

10) *Beni, ortağı olmayan bir (Vāhid), tek (Ferd), yüce ('Azīm) ve bol iyilik eden (Kesīru'l-Birr) olarak bulursun. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.*

[Zalim kimselerin şerrinden korunmak için bu beyit 1000 kere okunur]. (224)

تَجِدُنِي مُسْتَعَانًا بِي مُغِيثًا - أَنْ الْقَهَّارُ فَاطُّبُنِي تَجِدُنِي

11) *Beni, yardıma çağırdığında imdada yetişen (Mustegās) olarak bulursun. Ben her şeye üstün gelen (el-Ḳahhār)'ım. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.*

[Gam ve kederi defetmek için bu beyit 4 kere okunur]. (225)

تَجِدُنِي وَاسِعًا بِالْخُلُقِ عَبْدِي - أَنَا الْمَذْكُورُ فَاطُّبُنِي تَجِدُنِي

12) *Ey kulum, Beni yarattıklarına karşı rahmeti geniş (Vāsi') olarak bulursun.*

Bütün güzel sıfatlarla muttasıf (el-Mezkür) olan Benim. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.

[Öfke ve gazabı bastırmak için bu beyit 300 kere okunur]. (224)

إِذِ اللَّهْفَانُ نَادَانِي كَظِيمًا - أَقُلْ لَبَيْكَ فَاطْمِنِي تَجِدْنِي

13) Üzgün birisi öfke ve sıkıntısını bastırmak için Ben'i çağırdığında ona "Buradayım" derim. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.

[Mağfiret dilemek ve niyazda bulunmak için bu beyit 100 kere okunur]. (225)

إِذَا الْمُضْطَرُّ قَالَ أَلَا تَرَانِي - نَظَرْتُ إِلَيْهِ فَاطْمِنِي تَجِدْنِي

14) Çaresiz ve zor durumda kalmış bir kimse: Beni görmüyor musun, derse, ona bakarım. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.

[Günahı Kebire işlemiş bir kimse bu beyti sürekli okursa günahı bağışlanır]. (225)

إِذَا عَبْدِي عَصَانِي لَمْ تَجِدْنِي - سَرِيعَ الْأَخْذِ فَاطْمِنِي تَجِدْنِي

15) Eğer kulum bana karşı isyan eder ve başkaldırırsa bulamaz Beni. Onu çabucak yakalarım. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.

[Çocuğu olmayan kişiler bu beyti sürekli olarak Cuma günleri 1000 kere okumalıdır]. (225)

فَإِنْ هُوَ تَابَ ثُبْتُ عَلَيْهِ عَبْدِي - أَنَا التَّوَّابُ فَاطْمِنِي تَجِدْنِي

16) Şayet o tövbe ederse Ben de onun tövbesini kabul ederim. Çünkü Ben tövbeleri çokça kabul eden (et-Tevvâb)'ım. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.

[Talep ve ihtiyaçların karşılanması için Cuma Namazlarının ardından bu beyit 1000 kere okunmalıdır]. (225).

وَمَنْ مَثَلِي وَأَيْنَ يَكُونُ مِثْلِي - فَلَيْسَ يَكُونُ فَاطْمِنِي تَجِدْنِي

17) Ve kimdir Benim benzerim ve nerede olsun ki Benim benzerim?! Nasıl olabilecek ki Benim mislim?! Asla ve katiyen olmaz. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.

[Zalimden kurtulmak ve değerli bir kişilik kazanmak için bu beyit 1000 kere okunur]. (225)

هَلُمَّ إِلَيَّ لَا تَقْصُدْ سِوَانِي - أَنَا الْمَنَّانُ فَاطْمِنِي تَجِدْنِي

18) Bana doğru koş! (ve koşarken da) benden başka kimseye yönelme! Nimetler veren (el-Mennân) Benim. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.

[Cehennem ateşinden korunmak için bu beyit 300 kere okunur]. (225)

أَتَذْكُرُ لَيْلَةَ نَادِيَتْ سِرّاً - أَلَمْ أَسْمَعْكَ فَاطُّبُنِي تَجِدْنِي

19) *Gece kalkıp Beni gizilce yâd ettin de ben mi duymadım seni? Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.*

[Her türlü talep için bu beyit geceleyin 100 kere okunur]. (224)

وَلَا يُنْجِيكَ يَا عَبْدِي سِوَايَ - مِنْ النَّيِّرَانِ فَاطُّبُنِي تَجِدْنِي

20) *Ey kulum, Cehennem azabından seni, Benden başka kimse kurtaramaz? Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.*

[Cehennem azabından kurtulmak için 300 kere okunmalıdır]. (Abdurrahman el-Hindî, 1207/1793, v. 22^b)

أَتَعْرِفُ غَافِرًا لِلذَّنْبِ غَيْرِي - أَنَا الْعَفَّارُ فَاطُّبُنِي تَجِدْنِي

21) *Sen, Benim dışında günahları bağışlayan (el-Gâfir) birisini tanır mısın? Günahları çokça bağışlayan (el-Gaffâr) Benim. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.*

[Dünya ve ahiret kaygısından kurtulmak için bu beyit sürekli okunmalıdır]. (226)

أَتَعْرِفُ سَاتِرًا لِلْغَيْبِ غَيْرِي - أَنَا السَّتَّارُ فَاطُّبُنِي تَجِدْنِي

22) *Sen, Benim dışında ayıpları örten birini (es-Sâtir) tanır mısın? Günahları ve ayıpları çokça örten (es-Settâr) Benim. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.*

[Rüyada gayb âlemini görmek için bu beyit 41 kere okunmalıdır]. (228)

تَعَزَّرُ بِي فَلَمْ تَرَ قَطُّ مِثْلِي - فَلَسْتَ تَرَاهُ فَاطُّبُنِي تَجِدْنِي

23) *Benimle olup izzet kesp et. Benim gibisini asla görmedin ve görmezsin de. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.*

[Bir kimse Fecir vaktinde bu beyti 100 kere okursa Allah ona sayılamayacak kadar nimetler verir]. (226)

سَأَغْفِرُ لِلْعِبَادِ وَلَا أَبَالِي - غَدَاةَ الْحَشْرِ فَاطُّبُنِي تَجِدْنِي

24) *Kullarımın günahlarını bağışlayacağım, Mahşer günü onun günahlarına aldırış etmem. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.*

[Korkunç olay ve durumlar karşısında bu beyit 1000 kere okunmalıdır]. (226)

وَأَكْرَمُ مَنْ أَرِيدُ بِلا حِسَابٍ - أَنَا الْوَهَّابُ فَاطُّبُنِي تَجِدْنِي

25) İstedigime sayısız nimetlerle ikramda bulunurum. Ben karşılıksız olarak çokça veren (el-Vehhâb) Benim. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.

[Bir kimse bu beyti sürekli tekrarlırsa onun kadir ve kıymeti artar]. (226)

وَأَرْحَمُ مَنْ عَصَانِي مِنْ عِبَادِي - بِجَهْلٍ مِنْهُ فَاطُّبْتِي تَجِدْنِي

26) Bana karşı bilmeden isyan eden kullarıma karşı da merhametli davranırım. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.

[Bir kimse bu beyti sürekli tekrarlırsa insanların sevgisini kazanır]. (227)

وَأَكْرَمُ مَنْ يَتُوبُ إِلَيَّ خَوْفًا - لِي الْإِحْرَامُ فَاطُّبْتِي تَجِدْنِي

27) Benden korkusundan ötürü tövbe eden kulumu da değerli kılarım. Aziz ve değerli kılmak da Benim işimdir. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.

[Şiddetli karın ağrısı için 100 kere ve dünyalık talebinde bulunmak için Fecir vaktinde 1000 kere okunur]. (226)

لِي الْإِلَاءُ وَالنُّعْمَاءُ عَبْدِي - لِي الْخَيْرَاتُ فَاطُّبْتِي تَجِدْنِي

28) Görünen ve görünmeyen nimetlerin tümü, dünya ve ahiret iyilikleri de bendendir. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.

[Kaybolan bir kimsenin geri dönüşünü sağlamak için 100 kere okunur]. (226)

لِي الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا جَمِيعًا - لِي الْمَلَكُوتُ فَاطُّبْتِي تَجِدْنِي

29) Dünya ve dünyadaki ne varsa Benimdir. Aynı şekilde melekût âlemi de Benimdir. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.

[Saygın olmak için bu beyit 100 kere okunur]. (226)

أَتَعْرِفُ مَنْ لَهُ إِسْمٌ كَاسْمِي - أَنَا الرَّحْمَنُ فَاطُّبْتِي تَجِدْنِي

30) İsmi Benim ismim gibi Rahmân olan birisini tanıyor musun sen? Karşılıksız rızık veren (er-Rahmân) Benim. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.

[Fakirlik ve yoksulluğa yakalanan bir kimse bu beyti çokça okumalıdır]. (226)

أَتَعْرِفُ مَنْ يُغِيثُ الْخَلْقَ غَيْرِي - مِنَ الْكُرْبَاتِ فَاطُّبْتِي تَجِدْنِي

31) Sıkıntılar ve ıstıraplar çeken halkın feryadına Benim dışımda yetişen birini tanıyor musun sen? Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.

[Düşmanları savmak için 1000 defa okunmalıdır]. (el-Hindî, v. 22)

أَتَعْرِفُ مَنْ يَقُلُّ لِلشَّيْءِ غَيْرِي - بِكُنْ فَيَكُونُ فَاطُّبْتِي تَجِدْنِي

32) Benim dışımda bir şey "ol" dediği zaman oluveren kimseyi tanıyor musun sen? Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.

[İhtiyaç halinde olan bir kimse bu beyti 1000 kere okursa hemen işi hallolur]. (227)

أَتَعْرِفُ مُنْقِذًا غَيْرِي سَرِيعًا - مِنَ الْهَلَكَاتِ فَاطِنَتِي تَجِدْنِي

33) *Bir tehlikeye düştüğünde seni kurtaracak Benim dışımda birisini tanıyor musun? Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.*

[Tehlikelerden kurtulmak için 50 kere okunur]. (227) aynı beyit için Abdurrahm el-Hindî, fakir ve muhtaç kimselerin, hallerinin düzelmesi için Cuma günü 1000 kere okuması gerektiğini söylemektedir]. (el-Hindî, v. 24^a)

وَلَيْسَ يُحَلِّكَ الْفِرْدَوْسَ غَيْرِي - أَنَا الرَّزَاقُ فَاطِنَتِي تَجِدْنِي

34) *Seni Firdevs Cennetine Benden başkası koymaz. Rızık veren (er-Rezzâk) Benim. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.*

[Kötü insanların şerrinden korunmak için bu beyit 1000 defa okunmalıdır]. (225)

أَهْلٌ فِي الْخَلْقِ مَنْ يُعْطِي جَزِيلًا - سَوَانِي، لَيْسَ، فَاطِنَتِي تَجِدْنِي

35) *Halk arasında sana Benden başka bolca nimet veren kimse var mıdır? Yoktur. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.*

[Bu beyti sürekli tekrarlayan bir kimse asla bela ve musibetlere giriftar olmaz]. (el-Hindî, v. 23^b)

أَنَا اللَّهُ الَّذِي لَا شَيْءَ مِثْلِي - أَنَا الدِّيَّانُ فَاطِنَتِي تَجِدْنِي

36) *Ben, eşi-benzeri olmayan Allah'ım. Kullanın işledikleri hayır ve şer işlerine göre mükâfatlandırın ve cezalandırın (ed-Deyyân) Benim. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.*

[Yüksek bir mertebeye ve konuma erişmek için bu beyit 500 kere okunmalıdır]. (227)

أَنَا الْمَلِكُ الْمُلُوكِ وَكُلِّ مَلِكٍ - لِي الْمِيرَاثُ فَاطِنَتِي تَجِدْنِي

37) *Ben melikler meliki ve yeryüzündeki bütün kralların da kralyım. Yeryüzündeki her şeyin dönüşü banadır. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.*

[Borcu olan bir kimse bu beyti 300 kere okunmalıdır]. (227)

أَنَا قَبْلَ الدُّهُورِ قَبْلَ قَبْلِ - وَبَعْدَ الْبَعْدِ فَاطِنَتِي تَجِدْنِي⁵

38) *Ben bütün çağlardan önceyim. Sonra gelen çağlardan sonra da varım/ezelî ve ebedîyim. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.*

[Hapisten kurtulmak için 300 kere okunur]. (227)

أَنَا الْوَهَّابُ يَا عَبْدِي عَطَايَا - وَفِي الْعَهْدِ فَاطِنَتِي تَجِدْنِي

⁵ Bu mısra Nehşebî'nin "Şerh-i Kaside-i Süryânî"sinde "أنا أفني الدهور قبل قبلي" Yani çağları fani edenim. Bkz. (Kitâbhâne-i Meclis, No: 19264/21429, v. 14^b-15^a).

39) *Ey kulum, sayısız başışlarımla bol başışlarda bulunan (el-Vehhâb) Benim. Verdiğim sözleri yerine getiririm. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.* [Bu beyit, karı-koca arasında sevgi ve muhabbeti arttırmak için 1000 kere okunmalıdır]. (227)

أَنَا الْفَرْدُ الْمُدَبِّرُ فَوْقَ عَرْشِي - بِإِلَافِ فَاطِمَةَ فَاطِمَةَ تَجِدْنِي

40) *Ben, Arş'im, üzerinde, her şeyi en ince ayrıntısına kadar idare ve tanzim eden tek (el-Müdebbir) ve eşsiz (bilâ Kufu) olanım. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.*

[Bir hastalıktan kurtulmak için bu beyit, 300 kez okunmalıdır]. (el-Hindî, 1207/1793, v. 25^a).

أَنَا الرَّبُّ الَّذِي لَا ظُلْمَ عِنْدِي - فَلَسْتُ أَجُورُ فَاطِمَةَ تَجِدْنِي

41) *Ben, (er-Rabb)'im. Öyle ki bende zulüm etmek yoktur ve zulüm edici de değilim. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.*

[Fecir vaktinde kim bu beyti çokça okursa Cehennem azabından güvende olur]. (228).

DEĞERLENDİRME

Abdullah b. Abbas'ın Süryaniceden Arapçaya nazım olarak aktardığı iddia edilen bu duaya baktığımızda Araplardan ziyade Arap olmayan Müslümanlar arasında çokça bilindiği görülmektedir. Duanın farklı dillere yapılan tercüme ve şerhleri ve özellikle de duanın fazileti ile ilgili söylenenler Kur'an-ı Kerim ayetlerini ve Hadis-i Şerifleri bile gölgede (!) bırakacak derecededir.

Aslında gerek Kur'an-ı Kerim'de gerek Hadise-i Şeriflerde duaya ve dua etmeye çok büyük önem verilir. Kur'an-ı Kerim'de birçok ayette gizli veya açıktan Allah'a dua edilmesi tavsiye edildiği gibi geçmiş peygamberlerin yaptıkları dualardan ve beddualardan da bahsedilmektedir. Hz. Muhammed'in, Kur'an'daki bazı dua ifadeleri bulunan ayetlerle dua ettiği olmuştur da kendisinin yapmış olduğu veya tavsiye ettiği bazı dua şekilleri ve örnekleri de bulunmaktadır. Kur'an-ı Kerim'de, Hadislerde ve ashabın bazılarının yaptıkları dualarda birtakım şekillerden bahsedilmiş olsa da bir müminin Rabbine yapacağı duanın etkili oluşunda veya kabulünde üstün fesahate sahip olmasına gerek görülmemektedir (Aksu, 2009: 109-127). Nitekim Hz. Muhammed dua sırasında aşırıya kaçmayı ve şiire benzer secili ve kafiyeli şekilde yakarmayı hoş görmemiştir (ed-Dehlevî, 1417: 151). Lakin günümüzde bazı Müslüman beldelerde gerek Sünniler gerek Şia arasında ashaptan veya Şia imamlarından bazılarının nispet edilen veyahut bazı ulemanın- gerek

Arapça gerek kendi dillerinde- yazdıkları bir kısım secili dualar ve münacatlar bulunmaktadır. Söz gelimi Hz. Ali'ye nispet edilen ve:

إِلَيْكَ يَا رَبِّ قَدْ وَجَّهْتُ حَاجَاتِي - وَجَيْتُ
كَذَا - يَا رَبِّ يَا رَبِّي بِرَغْبَاتِي

matla'ıyla başlayan *el-Munācātu'l-Murtazaviyye* ve yine ona nispet edilen

لَكَ الْحَمْدُ يَا ذَا الْوُجُودِ وَالْمَجْدِ
تَبَارَكْتَ تُعْطِي مَنْ تَشَاءُ وَتَمْنَعُ

matla'ıyla başlayan münacat, bunlardan bazılarıdır (el-Musevî, 2000: XI, 642-643). Bunların dışında Hz. Muhammed'in, İmam Mûsa b. Ca'fer es-Sadık (ö. 183/799)'e rüyasında öğrettiğine inanılan bir başka secili dua örneği olan *Cevşen Duasından* da burada bahsedilebilir (Aydınlı, 2011: 7-29). Ayrıca bugün, yazılış tarihleri Hicrî II. Asra kadar uzanan çok sayıda özel dua kitapları Müslüman kültürde mevcuttur (Atmaca, 2007: 57-78).

Du'â-i Süryânî ile ilintili kavramlardan bir diğeri de Zebûr'dur. Zira iddiaya göre İbn Abbas Du'â-i Süryânî'yi Zebûr'un Süryanicesinden, bir başka rivayete göre Zebur'un şerhinden Arapça'ya aktarmıştır (en-Necefî, 2010: 223). Zebûr, Kur'an-ı Kerim'in ifadesine göre Hz. Dâvûd'a verilen kitabın adıdır (el-İsrâ, 17, 55). İslam ulemasına göre Zebur, içinde helal ve haram türünden hüküm bulunmayan; vaaz, nasihat, münacat, dua ve hikmetli sözlerin olduğu 150 adet mezmûr/ilahîdir. Bu mezmûrlar, Kitabı Mukaddes içerisinde Kutsal Yazılar (Ketuvim) bölümünde *Mezmurlar* kitabında yer almaktadır (Kitabı Mukaddes, 2006: 542; Gürkan, 2013: XLIV, 171-173).

Mezmûrların kendisine nispet edildiği Hz. Davud, Müslümanlar nezdinde soyu Hz. İshak yoluyla Hz. İbrahim'e dayanan peygamber ve aynı zamanda kendisine ilim ve hikmet verilmiş bir kraldır. Zebur'u güzel sesiyle okuduğu zaman dağ, taş hayvanlar, ırmaklar ve kuşların durup dinlediği Hz. Davud'un sesinin güzelliği darb-ı mesel olmuştur (es-Se'labî, ts.: 299). Kur'an-ı Kerim'de birçok ayette ondan bahsedilir (*el-Bakara*: 251, *el-Enbiyâ*: 79-80, *en-Neml*: 15, *es-Sebe'*: 10-11).

Du'â-i Süryani ile ilintili bir diğer kavram da Süryânîdir. Süryânî veya Süryânice, Ârâmice'nin günümüze en çok yazılı belgesi ulaşan lehçelerindendir ve köken itibarıyla Urfa bölgesinde yaşayan halkların anadilidir (Dinçol, 1991: III, 267-268; el-Muvsilî, 2008: 23-24). I. Ve II. Yüzyılda gerçekleşen misyonerlik faaliyetleri neticesinde İpek Yolu güzergâhında önemli bir ticaret merkezi haline gelen Urfa'nın Hıristiyan

hâkimiyetine girmesi üzerine Süryanice Hıristiyanlık için Grekçeden sonra en önemli dil haline gelmiştir. Bu durum, bölgede farklılaşmayı meydana getirirken, o günkü Hıristiyanlar açısından dinsiz kelimesiyle eş anlamlı olarak görülen Ârâmî adıyla karışmasını önlemek amacıyla yeni dini (Hıristiyanlığı) benimseyen Ârâmîlere, Süryani; dillerine de Süryanice denildiği kabul edilir (Gür, 2010: XXXVIII, 174-175).

Süryânîler Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde kurdukları Antakya ve Urfa kiliseleriyle bu dini kurumsal bir yapıya kavuşturmuşlar, daha sonra bu kiliselerin bünyesinde faaliyet gösteren okullar açarak çocuklarını Grekçe ile kendi dillerinde felsefe, din, edebiyat, müzik gibi alanlarda eğitim almalarını sağlamışlardır. Bu sayede Süryanice de Hıristiyanlığın kutsal metnlerinin yazıldığı, kutsal kitapların çevrildiği, ilahîlerin ve şiirlerin söylendiği dini-edebî bir dil haline gelmiştir. Bölgede yaşayan diğer dillerle ilk dönemlerden itibaren bir etkileşim içinde bulunan Süryaniceye Grekçe, Latince ve İbranice gibi dillerden tercüme yapıldığı belirtilir (Kessel, 2019: 438-460). II. Yüzyıldan sonra özellikle *Peşitta* diye adlandırılan çeviriler olmak üzere Eski Ahid ve Yeni Ahid metnlerinin Süryaniceye çeşitli tercüme yapılmıştır (Brockelmann, 1977: 26; J.W. Etheridge, 1846: 2-5).

Hız. Ömer zamanındaki fetih hareketlerinden sonra Süryanilerle tanışmaya başlayan Müslüman Araplar, onların Antakya, Harran ve civar illerde kurdukları okullarından etkilenmişlerdir (Abduh, 2002: 67-69).

Sahabe ve Tabî'nin nesli arasında, Süryanilerin ve Mezopotamya bölgesinde yaşayan diğer halkların dillerine aşina olanlar vardı. Öyle ki, İbn Abbas'ın öğrencilerinden kimisinin Samî dillerinden bazısını bildikleri anlatılır. Söz gelimi Saîd b. Cubeyr (ö. 95/714)'in Habeşçe'yi, Vehb b. Münebbih (ö. 114/733)'in eski Yemen dillerini, Mücâhid b. Cebr (ö. 104/723)'in Süryânice'yi bildiğinden bahsedilir (el-Musevî, 2000: XI, 650-652).

Arap alfabesinin de tekâmül sürecinde Süryaniceden etkilendiği yönde görüşler vardır. Nitekim bugün Arapça içerisinde aslı Süryanice olan çok sayıda kelime vardır (Abduh, 2002: 70-90). Bu açıklamalardan sonra geriye şu soru kalıyor?

1. İbn Abbas Süryaniceyi biliyor muydu?
2. Zebur içerisinde Du'â-i Süryânî'ye veya onun içeriğine benzer bir bölüm var mıdır?

Bu iki soruya her ne kadar net bir cevap verebilmek zor ise de, yukarıdaki

mülâhazaları dikkate alarak Sahabe ve Tabi'in nesli açısından düşünüldüğünde Süryaniceyi bilmek ve onu öğrenmek uzak bir ihtimal olarak durmamaktadır. Bu meyanda el-Musavî, İbn Abbas'ın Süryaniceye ve Arap yarımadasında yaşayan bazı yerel lehçelere aşinalığı olabileceği ihtimali üzerinde durmaktadır (el-Musavî, 2000: X, 647-650).

İkinci soruya gelince gerçi ilk dönemlerde İbranice ve Grekçe gibi dillerden ilâhî kitapların Süryaniceye tercümesinin yapıldığı bilinmektedir. Ancak Kitabı Mukaddes'teki Mezmurlar içerisinde aşağıda verdiğimiz birkaç ayet haricinde söyleniş ve muhteva yönünden Du'â-i Süryânî'ye denk bir mezmur veya bölüm yoktur.

*“Seni çağırınca bana cevap ver, ey salahımın Allah'ı;
Darlıkta olduğum zaman beni genişliğe çıkarırsın”* (Mezmurlar,

4/1).

*“Ve sıkıntılı gününde beni çağır;
Seni kurtarırım ve bana izzet vereceksin”* (Mezmurlar, 50/15).

*“Beni çağıracak ve ona cevap vereceğim;
Sıkıntıda onunla beraber olacağım.*

Azat edip ona izzet vereceğim” (Mezmurlar, 91/15).

Du'â-i Süryânî ile ilgili bir diğer husus da beyitlerin sayısı arasındaki tutarsızlıktır. Nüshalarda 37, 40, 41 şeklinde görülen beyitlere Sufî Hudainazar nüshasında diğer nüshaların hiçbirinde olmayan şu beyitlerin de ilave edildiği görülmektedir:

خَلَقْتُ مُحَمَّدًا نُورًا قَدِيمًا – لَهُ الْبَشَرَى فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي
وَيَسْفَعُ فِي الْخَلْقِ يَوْمَ حَشْرِ – وَيَسْفَعُ فِيهِ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي
أَنَا اللَّهُ الْمُكْرَمُ رُؤْيِي لَكَ – أَنَا الْمَوْلَى فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي
أَجْبُكَ يَا حَبِيبِي كُلَّ وَقْتٍ – مِنَ الْأَطَافِ فَاطْلُبْنِي تَجِدْنِي
أَيُّهَا الْعَبْدُ أَنَا أُعْطِيكَ كُلَّ شَيْءٍ طَلَبْتَ مِنِّي .

“Muhammed'i Nûr-i kadîm olarak yarattım. Müjdeleme onundur. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.

Haşir Günü halayık arasında o şefaate edecektir. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.

İzzet ve ikramda bulunan Allah benim. Sana ru'yetimi göstereceğim. Ben Mevlâyim. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.

Ey sevgili kulum, seni her daim bir kısım lütuflarla severim. Öyleyse sadece Beni talep et ki, Beni bulasın.

Ey kulum, benden istediğin her şeyi sana vereceğim.”

Du'â-i Süryânî'nin her beytinin bir maksatla okunacağı ile ilgili özellikle en-Necefi'nin kitabında anlatılanlara gelince, her şeyden önce en-Necefi'nin eserinin bir dua ve tılsım kitabı olduğudur. Irak ve Afganistan gibi ülkelerde yaygın bir gelenek olan dua ve tılsım yapma işinde Kur'an ayetlerinin yanında Du'â-i Süryânî gibi materyaller kullanılmaktadır. Bu işi yapanlar, bu tarzdan duaları kullanarak dinî bilgisi az olan halkın dinî duygularını istismar etmektedirler.

Ena'l-matlûbu fatlubni tecidni redifi dışında çok fazla bir edebî özellik taşımayan Du'â-i Süryânî için İbn Teymiyye İsrailiyattan olduğunu söylemektedir (İbn Teymiyye, 2004: 52). Kanaatimiz onun İsrailiyattan olmaktan ziyade Abbasi devrinde hanedan üyelerine şirin görünmek veya bir menfaat elde etmek için birilerinin uydurup İbn Abbas'a izafe etmiş olması yöndedir. Zira o dönem için bu tarzdan şiirler yazıp ünlü birilerine isnat etmenin çok da zor olmadığı anlatılır. Hatta eski Cahiliye şiirlerinden Yedi Askı diye bilinen Mu'allkâtu's-Seb' kasidelerinin Hammâd er-Râviye tarafından uydurulduğunu savunanlar olmuştur (Yalar, 2008: 105).

SONUÇ

Du'â-i Süryânî adıyla bilinen ve İbn Abbas'a nispet edilen bu münacat kasidesinin İran, Afganistan ve Hindistan gibi ülkelerdeki bazı kütüphanelerden ulaştığımız nüshaları üzerine yaptığımız bu küçük araştırmamız neticesinde şu sonuca vardık: her şeyden önce bu duanın İbn Abbas'a aidiyeti bazı nedenlerden dolayı zayıf görünmektedir. Zira İbn Abbas'ın Süryaniceden tercüme edip etmediği kesin olarak bilinmemekle birlikte ilk dönem muteber İslam kaynaklarında da bundan bahsedilmemektedir ve bu duadan ilk bahseden kaynakların tarihi Hicrî IV. asırdan öncesine gitmemektedir. Şayet İbn Abbas'tan böyle bir dua nakledilmiş olsaydı Dört Halife ve Emeviler döneminde yaşayanlar bundan bahsederlerdi. Bu duanın faziletiyle ilgili anlatılanlara bakıldığında Kur'an-ı Kerim ayetleri ve sahih hadis kaynaklarında Hz. Peygamber'den rivayet edilen dualarla ilgili böyle abartılı şeylerin söz konusu edilmediğidir. Diğer bir husus da ne Cahiliyye'den ne de İslâmî dönem şairlerinden neredeyse hiçbirinin *Ehli Kitab* diye tabir edilen Yahudî ve Hıristiyan dinî kültürüne ait şeylerden herhangi bir parçayı lafzen ya manen manzum olarak tercüme ettikleri rivayet edilmemiştir. Bu hususları göz önünde bulundurarak Du'â-i Süryânî'nin İbn Abbâs'a aidiyetini kabul etmek konusunda ihtiyatlı davranmakta yarar vardır.

Irak, İran ve Afganistan gibi ülkelerde bazı kesimler arasında Du'â-i Süryânî'yi

okumanın maddî ve manevî bazı sıkıntıları giderdiği ile ilgili inanç ise yerel ve kültürel. Bu tarz duaların yaygın olması biraz da halkların din konusundaki bilgisizliklerinden ve İslam adına söylenen şeyleri irdelemeden kabul etmeye meyilli olmalarından kaynaklanmaktadır.

KAYNAKÇA

- Abduh, Semîr, (2002). *es-Suryāniyye-Arabiyye el-Cuzûr ve'l-İmtidād*, Dımaşk: Dāru 'Alāuddîn.
- Atmaca, Veli, (2007). "Hadiste Dua Edebiyatının Oluşumu ve Kaynakçası", *Dini Araştırmalar*, C. 9, s. 27, Ocak-Nisan, s.s. 57-78.
- Aydınlı, Abdullah, (2011). "Cevşen Duası Kaynaklar Hakkında Bir İnceleme", *Usul İslam Araştırmaları*, Sayı: 15/15, Haziran, s.s. 7-29.
- Bāmḥarme, et-Ṭayyib b. Abdillāh b. Ahmed el-Hicrānî, (1977). *Ḳilādetu'n-Nahr fî Vefeyāti A'yānî'd-Dehr*, thk. Bū Cum'a Mekrî, Beyrut: Dāru'l-Minhāc.
- Benli, Ali, "Le'ālî Ahmed Çelebi", (2019), *DİA*, Ankara, (Gözden geçirilmiş 3. Basım) Ek-2. Cild, s. 150-151.
- Benli, Şeyma, (2016), "Le'ālî'nin Tercüme-i Ba'z-ı Âyât-ı Zebûr Adlı Manzumesi" *Türkiyat Mecmuası*, c. 26/2, 2016, 75-93.
- Brockelmann, Carl, (1977). *Fıḫhu'l-Luġāti's-Sāmiyye*, trc. Ramadân Abduttevvâb, Riyâd: Cami'atu'r-Riyâd.
- el-Buhārî, Muhammed b. İsmail, (2006). *Sahihu'l-Buhārî*, nşr. Abu Abdullah Abdusselam, Riyaz: Mektebetu'r-Ruşd.
- Cerrahoğlu, İsmail, (1972). "Abdullah b. Abbas ve Tefsir İlmindeki Yeri", *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, C. 11, Sayı: 2, Mart-Nisan, s.s. 74-84.
- ed-Dehlevî, 'Abdul'azîz b. el-İmām Velîullāh, (1417). *Bustānu'l-Muḥaddisîn* Tunus: Dāru'l-Ġarbi'l-İslāmî.
- Dinçol, Ali M., (1991). "Ârāmîce", *DİA*, C. 3, s.s. 267-268.
- Gür, Mehmet Sadık, (2010). "Süryanice", *DİA*, C. 38, s.s. 174-175.
- Gürkan, Salime Leyla, (2013). "Zebur", *DİA*, C. 44, s.s. 171-173.
- el-Ḥannu, Mustafa Sa'îd, (1994). *Abdullah b. Abbas Habru'l-Ummeh ve Tercümānu'l-Kur'an*, Dımaşk: Dāru'l-Ḳalem.
- el-Ḥumaydî, 'Abdul'azîz b. Abdillāh, (1401). *Tefsîru İbn 'Abbās ve Merviyātuḥu fî't-Tefsîr min Kutubi's-Sunne*, Mekke: Ummu'l-Ḳurā.
- İbn Hacer el-'Askalānî, (1995). Ahmed b. 'Ali. *el-İşābe fî Temyizi's-Şahābe*, thk. 'Ādil Ahmed 'Abdulmevcûd, Beyrut: Dāru'l-Kutubi'l-İlmiyye.
- İbn Hallikān, Şemsuddîn Ahmed b. Muhammed b. Ebi Bekr, (1997). *Vefeyātu'l-A'yān ve Enbā'u Ebnā'iz-Zemān*, thk. İhsan Abbas, Beyrut: Dāru Şādir.

- İbn Sa'd, Muhammed b. Muni', (2001). *Kitabu't-Tabakâti'l-Kebîr*, thk. Ali Muhammed 'Umar, Kahire: Mektebetu'l-Hancî.
- J. W. Etheridge, (1846). *Translation of the Aramaic Peshitta*, London.
- İbn Teymiyye, Şeyhu'l-İslam Ahmed, (2004). *Mecmû'ı Fetâvâ*, (Nşr. Abdurrahman b. Muhammed b. Kasım), C. VIII, Mucemmu'l-Melik Fahd.
- Kessel, Grigory, (2019). "Syriac Medicine", *The Syriac World*, London And New York, First Published, Chapter Twenty-Six, s.s. 438-460.
- Kitabı Mukaddes, (2006) İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi.
- el-Muvsilî, Yusuf b. Dâvûd, (2008). *Kitabu el-Lum'atu's-Şehiyye fî Nahvi'l-Luğati's-Suryâniyye 'alâ kila'l-Mezhebeyi's-Şarkıyyîn ve'l-Ġarbiyyîn*, Dımaşk: Kadmus lin'-Neşr ve't-Tevzî'.
- el-Musevî, es-Seyyid Muhammed Mehdi, (2000). *Mevsû'atu 'Abdillah b. 'Abbâs*, en-Necef: Merkezu'l-Abhâsi'l-'Aķâidiyye.
- en-Necefî, eş-Şeyh Habîb el-Efşârî, (2010). *Tuĥfetu'l-Esrâr fî'l-Ed'iyati ve'l-Ezkâr*, Beyrut: Mektebetu Nerjis.
- en-Nevevî, Ebu Zekeriya Muhyiddîn b. Şeref, (t.s). *Tehzîbu'l-Esmâ'-i ve'l-Luğât*, Kahire: İdâretu't-Ṭaba'ti'l-Muniriyye.
- Nevşâhî, Arif, (1394). *Fihrist-i Nuşâ hâ-i Ḥattî-i Farisî-i Pâkistân*, Tahran: Merkez-i Pujûhişî-i Mirâs-i Mektûb.
- es-Sehmî, Ebu'l-Kâsım Ḥamze b. Yusuf b. İbrâhîm, (1950). *Târîh-i Curcân*, Deccan/Hindistan, Mektebetu Meclis-i Dâiretu'l-Me'ârif'l-'Usmâniyye.
- es-Se'labî Ahmed b. Muhammed b. İbrâhîm en-Nisâbüri, (t.s.). *Kaşasu'l-Enbiyâ el-Musemmâ bi'l-'Arâis*, Kahire: Mektebetu'l-Cumhuriyyeti'l-'Arabiyye.
- Sezgin, Fuat, (1991). *Tarihu't-Turâsi'l-'Arabî*, Riyâd: Câmî'atu'l-İmâm Muhammed b. Su'ud el-İslâmiyye.
- es-Şuyûtî, Celâluddîn, (2008). *el-İtkân fî 'Ulûmi'l-Ķur'an*, thk. Şu'ayb el-Arnâvût, Dımaşk: Mu'essesetu Nâşirûn.
- Yalar, Mehmet, "Câhiliyye Şiirinin Tarihsel Gerçekliği Problemi" *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 17, Sayı: 2, 2008, s. 95-120.
- Yatkın, Nihat, (2015). "Abdullah b. Abbas ve Rivayet Bağlamında Hz. Peygamber'le İlişkisi", İslam Medeniyetinin Kurucu Nesli Sahabe-II, Tartışmalı İlmi Toplantı, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*, ss. 389-421.
- ez-Zehbî, Şemsuddîn Muhammed b. Ahmed b. Osman, (1996). *Siyeru A'lâmi'n-Nubelâ*, thk., Şu'ayb el-Arnâvût, Beyrut: Muessesetu'r-Risâle.